

Bez mlieka nebude ani mliekareň, ani jogurt a ani spokojný zákazník

Pre dlhotrvajúcu stratu pri chove dojníc a absentujúcu podporu štátu už začali v banskobystričskom regióne niektoré malé regionálne podniky rušiť chovy dojníc a znižovať výrobu lokálnych mliečnych výrobkov pre spotrebiteľov. Navyše, kritická situácia sa netýka len tejto jednej lokality stredného Slovenska, ale prakticky celej krajiny.

Príčiny súčasného stavu

Sektor výroby surového kravského mlieka a jeho spracovania je reálne už roky v problémoch. Nárast vstupov pri chove dojníc, nerovnaká výška podpôr v porovnaní s európskymi krajinami roky prehlbujú stratu. Chovatelia dlhodobo rušia chovy, pretože výroba mlieka je nerentabilná.

Kým v roku 1989 sa na Slovensku chovalo 559-tisíc ks dojníc, v máji 2017 ich bolo už len necelých 127-tisíc kusov. Najaktuálnejšia štatistika z mája 2022 hovorí o dojniciach na Slovensku v počte 115-tisíc ks. /zdroj Centrálna evidencia hospodárskych zvierat a SZPM/

Aktuálne finančnú krízu chovateľov dojníc znásobili dôsledky pandémie a vojny na Ukrajine. Nárasty cien vstupov vo výrobe v medzoročnom porovnaní (pohonné hmoty: 60-70%, elektrická energia: 430%, priemyselné hnojivá: 200-400%, krmivá: 40-100%, obalové materiály: 10-15%...) sa už mesiace podpisujú na vytváraní miliónových strát aj malých regionálnych mliekarní, ktoré majú vlastné chovy dojníc a mlieko spracovávajú do svojich výrobkov. Výroba kravského mlieka sa stala ešte viac nerentabilnou, chovatelia na dojniciach ešte viac prerábajú a stoja pred existenčnou otázkou, ako ďalej.

Platí to aj pre Roľnícke družstvo Selce v okr. Banská Bystrica. Na družstve pracuje 20 zamestnancov, v mliekarni ďalších 21, služba pre región sa tvorí aj v rámci vlastného sociálneho podniku, v ktorom pôsobí ďalších 10 zamestnancov. RD Selce práve pre nerentabilnú výrobu mlieka ruší chovy dojníc: „Bez mlieka nie je mliekareň, ani jogurt a ani spokojný zákazník. Žiaľ, dlhodobo so stratou nevieme podnikáť. Aj preto sme obmedzili chod len na robotickú dojáreň a pokiaľ nepríde podpora producentom mlieka, o pár týždňov už žiadne mlieko z nášho družstva nebude,“ uviedol Peter Oťahel, predseda RD Selce.

Chov dojníc a spracovanie mlieka je úzko prepojené aj v Poľnohospodárskom družstve Ďumbier Brezno, kde pracuje 50 zamestnancov. Podnik s takmer 50 ročnou históriou pred časom zmodernizoval priestory a dnes v nich chová 350 ks dojníc pri ročnej produkcii mlieka okolo 3,2 mil. litrov. V súčasnosti podnik vo vlastnej mliekarni spracováva tretinu svojho mlieka, zvyšok predáva väčšej mliekarni.

„Ťažko povedať, čo bude o pár mesiacov. Nepripúšťame si, že by sa malo niečo skončiť, no už máme veľmi málo priestoru v zlepšovaní sa či už v produktivite práce alebo zvyšovaní úžitkovosti, ktoré priamo ovplyvnia znižovanie nákladov na výrobu. Donekonečna sa robiť na hrane účtovnej straty a s investičným dlhom z minulých rokov nedá. Tak isto je nevyhnutné vynaložiť nemalé investičné prostriedky na zatraktívnenie práce v poľnohospodárskej prvovýrobe či už vo forme materiálnej, ale aj finančnej, inak sem nových mladých ľudí nedostaneme. No zatiaľ to smeruje vyslovene k tomu, že si budeme musieť povedať ako politici, že sme v EÚ a „dovezieme“. A tomu sa chceme vyhnúť,“ zdôrazňuje predseda PD Ďumbier Brezno Peter Lukáč.

Čo pomôže odvrátiť kolaps regionálnych mliečnych podnikov?

Na Slovensku reálne hrozí, že bez okamžitej pomoci štátu zaniknú viaceré malé podniky, ktoré z vlastného mlieka roky produkujú jedinečné a spotrebiteľmi vyhľadávané regionálne výrobky. Prvovýrobcovia mlieka narátali na jeseň minulého roka straty na úrovni 35 mil. eur. Suma pritom bola vypočítaná v závislosti od zvýšených vstupov a mala len „zaplátať diery“. Odvtedy už prešlo niekoľko mesiacov a situácia sa rapídne zmenila. Samozrejme, k horšiemu. Ministerstvo pôdohospodárstva následne prisľúbilo 10 mil. eur, na ktoré sa čaká doteraz. Dlho.

„Chovatelia dojníc preto požadujú okamžité vyplatenie sľúbených finančných prostriedkov v objeme 10 mil. eur. Od novembra minulého roka čakajú na sľubovanú podporu, ktorú už niekoľkokrát avizovalo ministerstvo. Mala byť vyplatená do konca mája, no peniaze stále chýbajú. Na finančnú pomoc sú ale odkázaní všetci chovatelia dojníc, nielen tí, ktorí mlieko spracovávajú vo vlastných podnikoch,“ vysvetlil Mojmír Haško, podpredseda Regionálnej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Banská Bystrica.

„Pevne veríme, že táto náročná situácia je len dočasná, a že tí, ktorí ju môžu zmeniť, sa ňou budú zaoberať a nájdu riešenie, ako uchrániť výrobu a aspoň z časti prispieť k potravinovej sebestačnosti nášho regiónu,“ dodal Marián Pavla, predseda PD Lovčica-Trubín.

O čo môže banskobystrický región prísť

Zrušenie dojníc znamená, že ich chov sa so 100% istotou už viac neobnoví. Regionálni chovatelia dojníc a spracovatelia mlieka preto navrhujú primárne riešiť rentabilitu produkcie základnej suroviny pre celé odvetvie a tou je MLIEKO a teda chov dojníc.

Lokálne potraviny sú pritom obrovskou pridanou hodnotou pre krajinu. Sú jedinečné svojou chuťou, zložením a dotvárajú aj ráz krajiny, kde ich poľnohospodári a potravinári vyrábajú. Sú bez chemických konzervantov, stabilizátorov a iných pridaných látok. Znamenajú maximálnu čerstvosť pre spotrebiteľa, keďže sa vyrábajú a predávajú v rámci tzv. krátkeho výrobného-dodávateľského reťazca na miestnej mliečnej farme a v miestnych obchodoch. Tradičné regionálne potraviny ako mlieko, syry, maslo či kyslomliečne produkty sa stali vyhľadávanými produktami mnohých spotrebiteľov.

„Politici častokrát používajú pojem „čerstvosť a regionálnosť“ vo svojich vyjadreniach. Na jednej strane hovoria o rozmanitosti a apelujú na výrobu aj regionálnych potravín, na strane druhej podľa chovateľov a spracovateľov robia stále príliš málo na odvrátenie reálnej krízy, do ktorej sa odvetvie výroby surového kravského mlieka rúti,“ uviedol Juraj Petruš, člen Predsedníctva Slovenského zväzu prvovýrobcov mlieka.

Navyše, aj regionálne mliečne potraviny sú tými, ktoré práve pre svoju netradičnosť pomáhajú zvyšovať spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov. Slováci stále konzumujú nedostatočné množstvo mlieka a mliečnych výrobkov. Aktuálne sme niekde na úrovni 190 kg na osobu za rok, hoci odporúčania Svetovej zdravotníckej organizácie hovoria až o 220 kg. Česká republika má ročnú spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov na osobu na úrovni 263 kg, západoeurópske krajiny majú spotrebu na úrovni aj vyššie 300 kg. Podiel slovenského mlieka na pultoch obchodov za rok 2021 bol podľa prieskumu Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory na úrovni 65%. Slovenských mliečnych výrobkov bolo vlani v obchodoch 45%.